

Tom-Henrik Sirviö

14.11.2023

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto StV 15.11.2023

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta, HE 58/2023/L

- Toimeentulotuki on jo nykytasollaan matala. Se on viimesijainen tukimuoto, ja siksi sen kehittämisen **lähtökohtana tulisi olla kaikista heikennyksistä pidättäytyminen**.
- Vaikutusarvioinnin mukaan asumismenojen huomioimiseen liittyvän uudistuksen positiiviset vaikutukset ovat vähäiset verrattuna sen aiheuttamiin heikennyksiin. Säästöt ovat parhaimmillaan 25 miljoonaa euroa ja ne saadaan **heikentämällä kaikkein heikoimmassa asemassa olevien hyvinvointia**.
- Hallituksen esityksenkin mukaan **uudistus tulee kuormittamaan julkisia palveluita**.
- Julkisen talouden vahvistamiseksi hallitusohjelman mukaisesti 100 miljoonalla eurolla olisi toimeentulotukeen kohdistuvia leikkauksia tehokkaampaa vaikuttaa **ei-toivotun osa-aikatyön kaltaisten ilmiöiden vähentämiseksi työmarkkinoilla tai työmarkkinoilla tapahtuvan syrjinnän poistamiseksi**.

Uudistus on periaatteellisesti ja käytännöllisesti ongelmallinen

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavan asumismenojen hyväksymistä. Jos hakijan asumismenot ylittävät tarpeellisena pidetyn määrän, hakija voidaan ohjata etsimään edullisempaa asuntoa. Määräajan päättyessä asumismenot huomioitaisiin normin mukaisena, vaikka edullisempaa asuntoa ei ole löytynyt.

STTK pitää uudistusta periaatteellisesti ongelmallisena, koska tuen taso on jo nykyisellään matala. Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea on esimerkiksi vuoden 2023 alussa huomauttanut perusturvan liian matalasta tasosta¹. Lisäksi toimeentulotuen käyttö on pitkittynyt.

¹ <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/sosiaalisten-oikeuksien-komitealta-ratkaisu-suomen-sosiaaliturvan-tasosta>

Tom-Henrik Sirviö

14.11.2023

Lähes 30 prosenttia toimeentulotuen saajista saa tukea yli 10 kuukautta. Kaikista viimesijaiseen turvaan tehtävistä leikkauksista tulisi pidättäytyä.

Hallituksen esityksen mukaan isoissa kaupungeissa jopa 80 prosenttia toimeentulotuen saajista asuu lähiöalueilla. Lähiöalueilla asuvien osuudet ovat pienempiä pienemmissä kaupungeissa. Aiempien tutkimusten todetaankin antavan viitteitä siitä, että toimeentulotuen saajat asuvat pääosin kohtuullisten asumiskustannusten alueilla.

Tällä hetkellä hakijoita ohjeistetaan etsimään edullisempaa asuntoa, mutta erityisesti isommilla kaupunkiseuduilla edullisempien vuokra-asuntojen tarjonta on vähäistä. Tällöin asumismenot on hyväksytty todellisen suuruksina.

Käytännössä uudistus tarkoittaakin monille asunnon etsimistä muista kunnista, joissa asuminen olisi edullisempaa. Muuttoliike suuntautuu pois päin suuremmista kaupungeista, mikä ei välttämättä ole pitkällä aikavälillä kestävä ratkaisu. Se tarkoittaa myös potentiaalisen työvoiman muuttoa pienempiin kuntiin, joissa työvoiman tarve ja työllistymisen mahdollisuudet ovat heikommalla tasolla. **Muutoksella voi olla pidemmällä aikavälillä negatiivisia työllisyysvaikutuksia.**

Ohjaaminen edullisemman asunnon etsintään tarkoittaa, että toimeentulotuen saajat tarvitsevat enemmän tukea ja neuvontaa. **Tämä kuormittaa julkisia palveluita.**

Heikoimmassa asemassa olevat kärsivät pienten säästöjen takia

Vaikutusarvioinnin mukaan niissä kotitalouksissa, joissa asumismenot tällä hetkellä ylittävät hyväksyttävät rajat, mediaaniylitys on 68 euroa. Osa toimeentulotuen saajista saa tukea alle kolme kuukautta ja osalla on erityistarpeita. Vuoden aikana 9-12 kuukautta toimeentulotukea on saanut vajaa 29 000 kotitaloutta, joista noin 21 000 kotitalouden asumismenot on hyväksytty täysimääräisinä.

Hallituksen esityksen vaikutusarvioinnin mukaan muutoksesta johtuvat vuotuiset säästöt olisivat parhaimmillaankin alle 25 miljoonaa euroa. Työllisyyttä esityksen arvioidaan vahvistavan 1000 työllisellä. Työllisyysvaikutus on verrattain pieni. Muille toimeentulotukea saaville kotitalouksille uudistus tarkoittaa hyvinvoinnin merkittävää laskua. **STTK katsoo, että muutos vaikuttaa negatiivisesti kaikkein heikommien pärjäävien hyvinvointiin, ilman että julkiseen talouteen syntyy merkittäviä säästöjä.**

Tom-Henrik Sirviö

14.11.2023

Lähes kymmenen prosenttia toimeentulotuen saajista on yksinhuoltajaperheitä. Heidän pärjäämiseensä tulisi kiinnittää enemmän huomiota, koska esimerkiksi yhdessä työttömyysturvan lapsikorotusten poiston ja muiden heikennysten kanssa heidän asemansa huononee merkittävästi. Hallituksen tekemä korotus lapsilisään on niin pieni, ettei se riitä kompensoimaan kuin aivan pienen osan leikkausten aiheuttamasta hyvinvoinnin menetyksestä.

Hallituksen esityksen mukaan asumismenot huomioitaisiin jatkossakin täysimääräisinä, jos hakijalla on laissa määritelty erityinen peruste nykyasunnossa asumiseen. Hallituksen esityksessä määriteltyjä erityisiä perusteita olisi täsmennettävä. Esimerkiksi hakijan kanssa samassa taloudessa asuvan lapsen etu on erityinen peruste, mutta jättää paljon tulkinnan varaan. Koska vain luetellut syyt hyväksytään, ei yksilön erilaisia elämäntilanteita välttämättä voida huomioida, mikä saattaa johtaa yksilöiden näkökulmasta kohtuuttomaan tai tosiasiallisesti epäyhtenäiseen lopputulokseen.

Lisätietoja

Tom-Henrik Sirviö, ekonomisti
tom-henrik.sirvio@sttk.fi
040 684 2251